

FEMINISTI- ÄIDIN LAPSET

Pihla Hintikka sai pojan ja tytön ja ymmärsi, kuinka vahvoja sukupuoleen liittyvät odotukset yhä ovat. Hän päätti alkaa murtaa niitä.

Pihla Hintikka kuvitus Satu Kettunen

Kätilö saapuu huoneeseen ja toteaa: "Ahaa, te ette siis halunneet tietää lapsenne sukupuolta!"

Olen saanut esikoiseni ja toivun synnytyksestä sairaalassa kotikaupungissani Pariisissa. Kestää hetken ennen kuin ymmärrän, mitä hän tarkoittaa. Päivän vanhan vauvamme yllä on tosiaan valkoinen body, ei vaaleanpunainen eikä vaaleansininen. En ole ajatellut värivalinnan olevan kannanotto.

Mutta kaikki on alkanut jo ennen esikoiseni syntymää. "No, onko se tyttö vai poika?" tuttavani tiedustelevat Pariisissa, kun olen raskaana. "Näyttää kyllä ihan tyttövaltaalta", tuntematon tokaisee kauppajonossa. Poika se kuulemma on, kerron, ja tunnen oloni hölmöksi.

Olen vasta raskaana ja jo nyt minun on pakko toistella tulevan lapseni sukupuolta. "Ihanaa, voit sitten potkia palloa poikasi kanssa", tuttava sanoo. "Pojat rakastavat äitejään yli kaiken", toinen kertoo. Eivätkö tytöt siis tee niin?

Samaa miettii ranskalainen ystäväni **Elisa Rigoulet**, kun hän odottaa esikoistaan muutama vuosi myöhemmin. Yhteinen kirjamme *Le Guide féministe de la grossesse* eli feministinen raskausopas ilmestyi vuoden alussa, ja sen jatko-osa *Le Guide féministe de la parentalité* eli feministinen vanhemmuusopas ilmestyy tammikuussa.

Haluan, että minun lapseni kasvavat vapaasti juuri sellaisiksi ihmisiksi kuin he haluavat. Sukupuolen ei tarvitse rajoittaa heitä. Olen saanut huomata, että käytännössä se on yllättävän vaikeaa.

"Se johtuu siitä, että hän on poika!"

Feminismi on sana, joka pelottaa monia. Sillä on monta haaraa, mutta minulle termin taakse kätkeytyy perustavanlaatuisen idea pyrkimyksestä tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen sekä jokaisen oikeudesta päästä eroon haitallisista sukupuolinormeista. Mitä ne sitten ovat?

Esikoiseni on syntymässä määritelty pojaksi ja toinen lapseni tytöksi. Biologinen sukupuoli annetaan anatomian, kromosomien ja hormonien mukaan. Mutta sukupuoli on paljon muutakin kuin rasti ruutuun synnytyslaitoksella. Sukupuoli on myös sosiaalinen, ja siihen liittyy odotuksia, stereotyyppioita ja rooleja, jotka voivat rajoittaa ihmisen toiminnan mahdollisuuksia. Toistamme odotuksia itsekkin, vaikka haluaisimme valita toisin.

Esimerkiksi näin: "Se johtuu siitä, että hän on poika!" Se on lause, jonka kuulen usein esikoiseni ensimmäisten vuosien aikana. Saan kuulla, että lapseni itkee vauvana paljon, koska hän on poika. Samasta syystä hän on kiinnostunut autoista ja käyttäytyy vilkkaasti – kuten varmaan kaivaa ne nänsäkin.

Kukaan ei kysy, onko pojallani nukkea. Hankin hänelle sellaisen itse.

Lapseni rientää luokseni, kun yritän etsiä sieviä monivärisiä t-paitoja molemmilta osastoilta. ”Äiti, katso miten hienot mansikka-aurinkolasit!” hän näyttää tyttöjen puolelta tekemäänsä löytöä. Ostamme lasit ja hyppелеmme molemmat ilosta.

Vanhempana toivon juuri tätä: että lapseni saa valita vapaasti, mistä pitää. Milloin alkaisimme lajitella vaatteita pelkästään koon mukaan niin, että kaikki printit, värit ja mallit kuuluisivat kaikille lapsille?

Dinosaurius prinsessajuhlissa

Esikoiseni hiukset kasvavat, ja häntä aletaan kutsua kadulla tytöksi. Minua ottaa päähän. En ole harmissani väärästä oletuksesta vaan siitä, että tuntemattoman täytyy nimetä lapseni sukupuoli väkisin. Miksi vain tytöillä voisi olla pitkä tukka?

Yhtäkkiä törmään sukupuolittamiseen kaikkialla ja koko ajan.

Lapsen saamaa syntymäpäiväkutsua koristaa dinosaur, kaikkien muiden kutsua prinsessa. ”Miksi en saanut samanlaista?”, lapseni kysyy. Tuntia ennen juhlien alkamista saan viestin, että lapseni voisi tulla paikalle naamiaisasussa. Olemme kuitenkin jo ehtineet lähteä.

Perillä tajuan, että synttärisankarin äiti on unohtanut tarkentaa asujen luonteen: kaikki muut kutsuvieraat ovat prinsessoiksi pukeutuneita tyttöjä. ”On se hämmentävää, miten tämän ikäiset lapset haluavat luonnollisesti pukeutua prinsessoiksi”, äiti sanoo, kun siirrymme maisamaan kakkua.

Jokainen vieras saa kiitoslahjan. Lapseni ilahtuu pienestä dinosauruksesta, kunnes hän huomaa muiden saamat yllätykset. Miksi hän ei saanut yksisarvistarroja? ”Minä jaan tarrani kanssasi”, syntymäpäiväsankari sanoo ja pyytää leikkimään.

Jos se on näin helppoa lapsille, miksi se on meille aikuisille niin hankalaa?

Lapseni oman syntymäpäivän lähestyessä saamme viestejä: Onko hänellä jo jalkapallo? Entä junarata? Iso rekka? Kukaan ei kysy, onko hänellä nukkea, ja päätän hankkia hänelle sellaisen. Olen lukenut, että vauvanuken hoitaminen lisää lapsen empatiakykyä. Lapseni isä tukee ajatusta. Meidän kummankaan mielestä empatiaa ei ole tässä maailmassa liikaa.

Mutta pian joudumme selittelemään asiaa tuntemattomalle puistossa ja tarjoilijalle ravintolassa. Se, että lapsi kantaa nukkea mukanaan julkisesti, on monelle kerta kaikkiaan liian erikoista – siis sen jälkeen, kun käy ilmi, että hän on poika.

Kun lapseni kasvaa, tajuan yhä selvemmin: jos tyttöjen hyväksytään nykyään leikkiä aiempaa vapaammin vaikka hämähäkkimiehinä, poikien raamit ovat yhä kapeat. Prinsessaleikkiin heittäytyvä tai nukkea hoivaava poika herättää yhä usein hämmennystä ja närää. Ikään kuin naisellisiksi määritellyissä asioissa ja teoissa olisi jotakin arvotonta ja väheksyttävää.

En toivo, että lapseni ajattelevat niin. Mieluummin näytän esimerkkiä, kuinka tärkeää empatia, toisista huolehtiminen ja tunteista puhuminen ovat kaikille. Ne eivät ole ristiriidassa vaikkapa rohkeuden tai voiman kanssa. Päinvastoin, ne vahvistavat toisiaan.

Saako poika pitää pinnejä?

Sukupuolitettu maailma tulee vastaan myös iltasatuhetkellä. Lapseni rakastaa perinteisiä ranskalaisia nallekirjoja, joihin hän on tutustunut päiväkodissa. Kirjasarjan tarinoissa äiti pysyy keittiössä, isä kommentoi kodinhoittoa sohvalta sanomalehti sylissä ja lapsi opetetaan sukupuolitettuihin tapoihin kädestä pitäen. ”Onpas siinä reipas poika!” ”Niin sievästi käyttäytyvä tyttö!” Puren hammas-ta ja käännän tekstiä suomeksi.

Lastenkirjallisuuden kouluttaja **Josée Lartet-Geffard** kuitenkin kertoo, ettei perinteisiä satuja kannata pistää pannaan vaan päinvastoin. Niitä kannattaa lukea, koska ne kertovat yhteiskunnan vallitsevista normeista, mutta kokemuksesta ei saisi jättää passiiviseksi. Tarinasta kannattaa keskustella lapsen kanssa.

Otan neuvosta vaarin. Seuraavalla kerralla kysyn lapseltani, mitä mieltä hän on nallekirjan vanhemmista. Ovanko kaikki äidit kirjassa esitetyn kaltaisia? Ja isät? Entä perheet? Pitääkö tyttöjen käyttäytyä aina nätisti? Ovanko vain pojat rohkeita?

Yhtäkkiä huomaan normeja purkavia keskustelumahdollisuuksia kaikkialla. ”Usko nyt, pinnejä saavat käyttää vain tytöt”, äiti sanoo kadulla pienelle pojalleen ja repii pinnit hänen kädestään. Poikani katselee heitä mielteliäästi. Kulman takana hän kysyy: ”Miksi pojat eivät saa käyttää pinnejä?” Selitän hänelle, että totta kai saavat. Mutta ihmiset ajattelevat eri tavoilla. Sitten kysyn, mitä mieltä hän on itse asiasta. Ja se on itse asiassa kysymys, joka minun ja kaikkien vanhempien kannattaisi esittää. Tavallaan ymmärrän pinninkieltäjä-äitiä. Sosiaalinen häpeä on musertava tunne. Jos oma lapsi ei käyttäydy sovitujen ja sallittujen sääntöjen mukaan, vanhemmalla herää halu suojella häntä esimerkiksi kiusaamiselta.

Usein vanhempi haluaa myös suojella itseään. Minäkin tiedän, että on paljon helpompaa käyttäytyä totuttujen tapojen mukaan kuin astua rajojen ulkopuolelle. Mutta onko sosiaalinen häpeä tosiaan asia, jolle kannattaa antau-

tua ja antaa sen kulkea perintönä sukupolvelta toiselle? Vai olisiko tärkeämpää antaa lapsen kasvaa sellaiseksi ihmiseksi kuin hän itse haluaa tulla?

Isän esimerkki

Aivot pystyvät muokkautumaan koko elämäme ajan sen mukaan, miten niitä käytämme.

Tästä puhuu muun muassa brittiläinen *Gendered Brain* -kirjan alkuvuodesta julkaissut **Gina Rippon**, josta tuli arvostettu neurotieteilijä vastoin kaikkia odotuksia. Vanhemmat eivät nimittäin suostuneet laittamaan tytärtään tiedepainotteiseen kouluun, vaikka hän sitä toivoi, vaan lähettivät sinne hänen veljensä.

Ripponin mukaan on vaarallista uskoa miesten ja naisten aivojen eroihin, koska se ohjaa sukupuolitettuihin toimintoihin. Jos emme kehoita tyttöjä tieteen ja legojen pariin tai rohkaise poikia kotileikkeihin, heidän aivonsa muokautuvat kyvyiltään erilaisiksi, vaikka lähtökohtaisesti eroja ei ole.

Aion yrittää tarjota kaikenlaisia leikkejä molemmille lapsilleni. Kerron siitä avoimesti muillekin vanhemmille siitä huolimatta, että moni vastaa, että tytöt nyt vain tykkäävät nukeista ja pojat legoista, semmoista se on.

Kaikki eivät huomaa tai halua nähdä sukupuolen vaikutuksia elämään saati purkaa sukupuolittuneita käytäntöjä. Se on harmi, sillä kun toistamme sukupuolirooleihin liittyviä haitallisia normeja, pönkitämme epätasa-arvoista yhteiskuntaa. Sillä on kauaskantoisia vaikutuksia esimerkiksi naisen asemaan työpaikalla, sosiaalisessa kanssakäymisessä ja tulevaisuuden parisuhteissa.

Eikä tiukoista sukupuolinnormeista ole hyötyä miehillekään. On vapauttavaa rakentaa omaa identiteettiä, kun saa itkeä kun itkettää, hoivata hellästi, kun siltä tuntuu, tai näyttää pelkonsa ja heikkoutensa sellaisen kohdotesaansa sen sijaan, että pitäisi väkisin ylläpitää vahvan ja urhoollisen miehen ja isän stereotyyppiä.

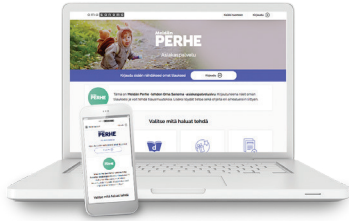
Miehuuden tiukkojen määräysten murtamisesta hyötyisivät sekä lapset että vanhemmat. Esimerkiksi mitä vapaammin isät puhuvat tunteistaan ja hyväksyvät itsensä normiraamien ulkopuolella, sitä kannustavamman esimerkin se antaa pojille.

Mutta vastuu tasa-arvoisesta kasvatuksesta ei kuulu vain vanhemmille.

Tiedolla kohti tasa-arvoa

Luen, että tutkimusten mukaan jo puolitoistavuotias vauva ymmärtää, että tytöiltä ja pojilta odotetaan eri asioita. Usein kliseet vahvistuvat päivähoitossa ja myöhemmin

Pitääkö tyttöjen käyttäytyä aina nätisti? Ovanko vain pojat rohkeita?

oma.sanoma.fi/perhe

Oma Sanoma on Sanoman asiakkaille tarkoitettu palvelukanava verkossa, josta löydät kaikkien Sanoman tuotteiden asiakaspalvelusivut.

Oma Sanomassa:

- näet omat tilauksesi
- voit tehdä tilausmuutoksia
- löydät tietoa sekä ohjeita
- näet ja lunastat asiakasetusi

Helppo ja turvallinen e-lasku!

Ota käyttöön e-lasku omassa verkkopankissasi. Käyttöönottoon tarvitset asiakasnumeron, joka löytyy lehtesi takakannesta tai laskulta.

Osoitteenmuutos:

Päivitämme osoitteesi automaattisesti Väestörekisteriin tekemäsi ilmoituksen perusteella, jos asiakastiedoissasi on merkintä VTJ.

TILAA MEIDÄN PERHE!

Meidän Perhe on jokaisen vanhemman voima ja valo, ystävä ja asiantuntija, lepoetki ja ajatusten herättäjä.

Tilaa uudistettu Meidän Perhe ja saat tuoreimman, tutkitun tiedon lapsen kasvusta ja myönteisestä kasvatuksesta, vertaistukea sekä ratkaisuja perhe-elämän kaikkiin käänteisiin taaperovuosista teini-ikään.

Tutustu eri tilausvaihtoehtoihin osoitteessa vauva.fi/tilaa

Vanhemmille avarakatseisuus on ensimmäinen askel.

koulussa, sillä kasvatuksen ammattilaisetkin sortuvat pönkittämään pinttyneitä sukupuolirooleja usein huomaamattaan.

Vanhemmuuskirjaa kirjoittaessani opin antropologian dosentti ja sukupuolentutkija **Hélène Nicolas'ltä**, että tutkimusten mukaan hoitajat vastaavat poikavauvojen tarpeisiin nopeammin kuin tyttöjen. Tytöiltä taas vaaditaan enemmän verbaalisia kykyjä kuin samanikäisiltä pojilta. Lähtökohtaisesti poikia myös kannustetaan enemmän, jotta heistä tulisi hyviä, kun taas tyttöjä vasta sitten, kun he ovat jo osoittaneet kykynsä. Sama jatkuu, kun lapsista kasvaa aikuisia.

Siksi tarvitaan sukupuolisensitiivistä varhaiskasvatusta. Tutkija **Outi Ylitapio-Mäntylä** Oulun yliopiston kasvatustieteiden laitokselta kertoo, että hyvä lähtökohta on päästä eroon vastakkainasettelusta. Se tarkoittaa esimerkiksi sitä, että pojat saavat halutessaan leikkiä nukeilla ja tyttöjen ei tarvitse. Lisäksi päiväkodin työntekijöitä pitää kouluttaa tunnistamaan tilanteita, ettei lapsia ryhmitellä sukupuolen mukaan ja että kaikilla lapsilla on mahdollisuus osallistua kaikenlaisiin leikkeihin.

Vanhemmille taas avarakatseisuus on ensimmäinen askel. Poika saa käyttää pinnejä ja tyttö pelata jääkiekkoa.

– Kaikkien tulisi olla äänessä sukupuolittuneista käytännöistä, arvoista ja asenteista: huoltajien, kasvatuksen ammattilaisten, poliitikkojen ja toimittajien. Keskustelua tulisi käydä arjen käytännöissä kotona, päiväkodissa ja koulussa sekä julkisuudessa, Ylitapio-Mäntylä sanoo.

Hei hei, häpeä

Minäkin haluan kantaa korteni kekoon. Feministinä minulle on tärkeää, että tietoa epätasa-arvoa vahvistavista sukupuolirooleista ja niiden vaikutuksista on käden ulottuvilla: lehtikirjoituksissa, helposti lähestyttävissä kirjoissa ja hiekkalaatikkokeskusteluissa. Sillä jos ja kun sukupuolen jatkuva korostaminen vain ylläpitää epätasa-arvoa, kuka sellaista toivoisi omalle lapselleen tai kellekään?

Kesälomien jälkeen istun pariisilaisella hiekkalaatikolla esikoiseni kanssa, vauva nukkuu vaunuissa. Lapsellani on yhä varpaidenkynsissään punaista lakkaa, jota levitin hänelle ja kavereilleen lomalla lasten pyynnöstä.

Vähän vanhempi poika näkee lapseni ja alkaa nauraa. "Hahaa, sinulla on kynsilakkaa varpaissa!"

Lapseni kääntyy katsomaan häntä lippalakkinsa alta ja vastaa hymyillen: "Niinpä! Eivätkös olekin tosi kauniit?"

Olen ylpeä. Lapseni ei tiedä, mitä vanhempi poika tarkoittaa – tai ainakaan se ei häiritse häntä. Häpeästä ei ole tietoakaan. ■